

منشأ إقرأ الثقافة

گهشتی ژيان

چهند پښتانه گس گورته

پښتانه مالي خوا

احمد ملا عثمان

ههولير ۱۴۲۴ کډۍ - ۲۰۰۲ ز

لبيك اللهم لبيك لبيك لا شريك لك
لبيك لا شريك لك لا شريك لك
لبيك لا شريك لك لا شريك لك



گهشتی ژيان

مه ناسيكي هه ج به كوردی

سهر چاره كان

قورئانی پیرۆز

روته شیرینه کانی پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) .

- مناسك الحج (وزارة الاوقاف العراقية) .

- مناسك الحج (رابطة العالم الاسلامي)

- نه وهی خۆم بینیم له م سه هه ره پیرۆزه دا .

- کاسیت و سی دی له سه ره ج و عومره .

- نه نه نه رنیت .

رماره ی سپاردن له وه زاره تی پۆشنبیری (۲۶۲) ۲۰۰۳
چاپخانه ی مناره / هه ولێر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ (ابراهيم ٤٠)

پیش کش

پاداشتی ئەم نوسراوه پیش کەشه

بۆ دایک و باوکی خوشەویستم

خوای گەوره لی یان خوشبیت و به بههشتی پان و بهرین شادیان بکات

ههروه ها بۆ ئەو موسولمانانهی ده یانه ویت

گەشتی هه ج و عومره ئە نجام بدهن

حاجی احمد

ئەیلول / ٢٠٠٢

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على خير خلقه سيدنا محمد
وعلى آله وصحبه أجمعين .

دوای نه وهی نامیلکهی (گه شتی زیان) که له لایه ن کاک
(احمد مه لا عثمان) ناماده کراوه ، خویندرایته وه ، په سند کرا،
به هیوای نه وهی موسولمانانی کورد له کاتی نه نجام دانی
مناسکی چه جدا سودی لی وه رگرن .
له گه ل پیزماندا



مه کته بی به نفیزی
یه کیتی زانایانی ئاینی ئیسلامی
کوردستان
هه ولێر ۲۳ / ۹ / ۲۰۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا

(آل عمران ۹۷)

پیشہ کی

حج کردن : گہورہ ترین و پیروز ترین گہشتی ژیا نہ ،
جوانترین چرکہ کانی تہ منہ لہ بیر ناکری ، خوشترین
ماندوبوونہ ، چاکترین تویشووی بہرز بوونہ وہی ئیمانہ ،
باشترین ہوکارہ بۆ فیژیوونی ئارام کرتن (الصبر) ، دروستین
سہ فہرہ پر لہ حیکمت و خیرو بہرہ کت .

شای سہ فہرانہ

برایان و خوشکانی موسلمان ، حج پینجہمین بنچینہ کانی
ئیسلامہ و شہرتہ کانی واجب بوونی ئہمانہ :

(الاسلام) (والعقل) (ژییری) (والبلوغ) تہ کلیفی شہرعی لہ سہر
بیئت (والحرية) ئازاد بیئت (والاستطاعة) توانای مالی و بہدہنی
ہہ بیئت کہ ئہمانہ دہ گرتہ وہ : تہ ندروستی باش بیئت و ریگا
ترسناک نہ بیئت و خہرجی ہاتوو چوو مال و منالی ہہ بیئت تا
گہرانہ وہ (وتسافر المرأة مع ذي المحرم) پیویستہ ئافرہت
لہ گہل پیاوہ کہی برہوا یان لہ گہل یہ کی دہست نوژی لی
نہ شکی ، خوای گہورہ لہ ژیا نندا یہ ک جار حہجی فہرز کرہوہ

پێغه‌مبەر (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی (الْحَجُّ مَرَّةً فَمَنْ زَادَ فَهُوَ تَطَوُّعٌ).
 بۆیه زۆر گرنگه زانیاریت هه‌بێت ده‌ریاره‌ی حه‌ج و عومره بۆ
 ئه‌وه‌ی توشی هه‌له‌نه‌بیت و ، پاره‌و ماندوبوونت هه‌روا نه‌پوا ،
 له‌کاتی سه‌فه‌رم بۆ ئهم پێگایه پێرۆزه له‌سالی ٢٠٠٢ به‌داخه‌وه
 هه‌ندی له خوشک و برا حاجیه‌کانمان هه‌له‌یان کردووه له‌به‌ر
 ئه‌وه‌ی بێ زانیاری پێگای حه‌جیان گرتووه و له‌وکاتیش له
 زانایه‌کیان نه‌پرسیووه ، بۆیه هه‌ر له‌وکاته‌وه له‌بیری ئه‌وه
 بووم نوسینیکی ئاسایی کورت بنوسم ، بۆ ئه‌وه‌ی خوشک و
 برای حاجی پێش سه‌فه‌ره‌که چه‌ند جار بیخوینیته‌وه تا بزانی
 بۆ کۆی ده‌چی و چی ده‌کات ، به‌هیوای ئه‌وه دوورکه‌ونه‌وه
 له‌هه‌له‌کان له‌کاتی ئه‌نجام دانی پوکن و واجبه‌کانی حه‌ج و
 عومره . هه‌رچه‌نده نوسینی کوردی هه‌یه له‌سه‌رحه‌ج به‌لام
 له‌م نوسراوه‌دا زیاتر مه‌به‌ستم باسی خۆ ئاماده کردنی پێش
 سه‌فه‌ره‌که و کاتی گه‌ڕانه‌وه و ئه‌و که‌ل و په‌لانه‌ی پێویسته
 له‌م سه‌فه‌ره‌دا ، هه‌روه‌ها باسی پێگا و ئه‌و شوێنه پێرۆزانه‌ی
 بۆی ده‌چی و جیاوازی نێوانیان . داواکارم له‌خوای گه‌وره
 زانیارییمان پێی به‌خشیت و کاره چاکه‌کانمان وه‌ریگری و
 له‌خرابه‌کانمان خۆشبیت ئامین

نوسه‌ر

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين القائل :

(وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ
بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ) (الحج ٢٦)

والصلاة والسلام على نبينا محمد القائل : من ملك زاداً
وراحلةً تَبْلُغُهُ إلى بيت الله ولم يحج فلا عليه أن يموت يهودياً أو
نصرانياً (صدق رسول الله) اللهم صل على سيدنا محمد
طبُّ القلوب ودوائها وعافية الأبدان وشفائها ونور الأبصار
وضيائها وعلى آله وصحبه إلى يوم الدين . (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ
آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ) .

اللهم لك أسلمتُ وبك آمنتُ وعليك توكلتُ وإليك أنبتُ
وبك خاصعتُ وإليك حاكمتُ فاغفر لي ماقدمتُ وما أخرتُ وما
أسررتُ وما أعلنتُ وما أنت أعلم به مني
أنت المُقَدِّمُ وأنت المُؤَخِّرُ لا إله إلا أنت،
اللهم اغفر لي خطيئتي وجهلي وإسرافي في أمري اللهم اغفر
لي جدي وهزلي وخطئي وعمدي وكل ذلك عندي أما بعد :
السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

یه کهم : خۆ ئاماده کردن :

پێویسته له سه‌ر خوشك و براى حاجى له‌م سه‌فه‌ره پیرۆزه‌دا به ته‌واوى خۆى ئاماده بكات و له شوینه پیرۆزه‌كان عیبه‌رت وه‌ریگری و فه‌لسه‌فه‌ی حه‌ج فی‌ری و ئیمانه‌كه‌ی بجول و به‌رزبیته‌وه، له‌كاتى گه‌رانه‌وه پێیه‌وه دیار بێ .

خۆ ئاماده کردنه‌كه به‌م شیوه‌ی خواره‌وه بیت :

۱- خۆ ئاماده کردن پیش سه‌فه‌ر :

پێویسته له‌سه‌ر خوشك و برا حاجیه‌كان بۆ ماوه‌یه‌كى زۆر پیش سه‌فه‌ر کردن ته‌وبه‌یه‌كى نه‌صوح بکه‌ن خواى گه‌وره ده‌فه‌رموی :

(تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) (٢٤١)

بزانه تۆ ده‌توانی ئه‌م ته‌وبه‌یه‌ پابگری ئینجا سه‌فه‌ریکه :

مه‌لێن با ئیستا به‌رده‌وام بم له‌گوناها‌ن خۆ نه‌چومه بۆ حه‌ج یان بلی‌ی کاتى ئه‌وه ماوه ته‌وبه بکه‌م ، به‌پاستی ئه‌مه ئه‌و په‌ری نه‌زانین و نه‌فامی و بێ‌عه‌قلی‌یه، تا زووه فریای خۆت که‌وه و بۆلای خواى گه‌وره بگه‌رێوه ، مال و سامان و ژن و منداڵ پاش مرینت هیچت بۆ ناکه‌ن .

به پڙ مامؤستا مه لا عوسمانی باوكم غه ریقی په حمه تی خوی
گه وړه بی ، له پارچه شیعریکي باسی دونیا ده کاو ده لی :

برایان زور تالیب نه بین نیمه بو دینار

دوو حرفی نه ووهل فریده لیڼ نه بی به نار

هیچ تالیب نه بین نیمه بو دهرهم

دوو حرفی نه ووهل فریده لیڼ نه بی به غم

هر وړه ها ناماده کردنی مالیکي حال و، دوور که وتنه و

له هه مو تاوانیک ، داوای گهر دن نازادی له و که سه ی نازارت

داوه یان مال ت خوار دوه گه پاندنه وه ی قهرز یان مؤله ت

وه رگرتن له خاوه ن قهرزه که و نویسینی قهرزه کانی لای خه لک ،

هر وړه ها وه صیه ت کردن بو مال و منال به جیبه جی کردنی

فهرمانه کانی خوی گه وړه ، زیاتر نریک بوونه وه له خوی

گه وړه به نویژوو پوژوو به خشین و صه ده قهو کاری چاکه ،

که ده فهرموی :

(وَتَزَوُّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُونِي يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ)

البقرة ۱۹۷،

له گه ل هاوه لی شاره زاو دیندار بکه وه پئ ، که له مال

دهرده چی به پاستی مردنت بیته وه یاد ، به نیه تی حه ج و عومره

و یه ک لابوونه وه بو خوی گه وړه و دوور له پړاو خو هه لکیشان ،

به دهست و دلی فراوانه وه ههول بده خزمه تی هاوه لانت
 بکهیت، حاجی به پاره ی گیرفانی، که خوای گه وره پی ی
 به خشویه که تا نیستا توند گرتبوی و له دلی بوو نیستا
 نه پاره ی خستووته سه رده سستی بۆ خوا ، مال و سامان و
 وولات و کهس و کار و دایک و باوک و مندال و ژن و دوکان و
 وه زیفه و پیشه و بازار و عه زیزانی به جی دلی بۆ نه م سه فهره ،
 هه مو گیانی دیوی ناوه وه دیوی دهره وه ی تیا به شداره ،
 پاره و مال و سامانی لاشه ی گشتی تیا به شداره ، زۆر له گهرم
 و گوپیدایه سه فهریکه بۆ مه دینه ی پیروژ خیری نویتیک به
 (۱۰۰۰) هه زار نویتزه ، خیری دیناریک به هه زار دیناره ،
 سه فهریکه بۆ مه ککه ی پیروژ خیری نویتیک به (۱۰۰ ۰۰۰) سه د
 هه زار نویتزه خیری دیناریک به سه د هه زار دیناره ، سه یری نه و
 خیره نه و به ره که ته نه و په حمه ته بکه ن، چون موسولمانان
 بۆی شه یدا نه بن و بۆی گهرم و گوپ نه بن (وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبُّ
 لَتَرْضَى) (طه ۸۴) به پاستی جی ی خویه تی خوت و مال و سامانت
 و هه رچی هه یه بکه یه قوریانی نه م سه فهره .

نه گه رمالّت بۆ نه م سه فهره خه رج نه که ی ، بۆ چی خه رچی
 ده که ی ؟ بۆ نه و پویا ، بۆ شوینی تر ، که به پاره ی خوت

گوناهو بی‌دینی پی‌ده‌کړې، یانې ټاګری ټوږه‌خی پی‌ده‌کړې،
بوکه‌س وکارت به دیاری ده‌ینی‌یه‌وه.

۲- چوڼیه‌تی هه‌لس وکوت کردن له پړگا :

پیویسته له پړگا خوت بیاریزی له غیبه‌ت و نه‌زه‌رو
تیکه‌لوی پیاوړن وده‌نگ به‌رزکردنه‌وه و توپه‌بوون و
جنیو‌دان و شه‌په‌ قسه، ه‌روه‌ها به‌برده‌وامی له ه‌موو
شوینیک و سات و کاتیک دا به‌م شیوه‌یه بیت ، چار پی‌تو‌شه له
خراپانه‌ی له‌گه‌لت ده‌کړې ، خوی‌گه‌وره ده‌فه‌رموی :
(الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ
وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ) البقرة ۱۹۷.

بیر له مانای نه‌م نایه‌ته پی‌وړه‌ بکه‌وه ، نه‌و‌جا ده‌زانی
تو‌ه‌له‌ی که له‌سه‌ر شوین گرتنی کورسی ناو‌سه‌یاره شه‌په
قسه ده‌که‌ی ، یان به‌ده‌یه‌ها شتی تر که شه‌یتان بو‌ت
ده‌پازینته‌وه .

موسول‌مانان چه‌ند نه‌رم و نیان وله‌سه‌رخو و بی‌ده‌نگ بن
له‌خوی‌گه‌وره نزیک‌ترن ، بویه ټو‌ر ټاګات له نیمانه‌که‌ت بیت ،
ه‌ول‌بده گشت نویژه‌کان به‌جه‌ماعه‌ت بکه‌ی و برا
حاجیه‌کانیش ه‌انده له‌گه‌ل خوت ، نویژ‌ناخروه‌صیه‌تی
پیغه‌مبه‌ره (صلی الله علیه وسلم)، ه‌رکاریکی خیر له‌وه خیر

ترنی یه نویژ له کاتی خوی بکهی و به تاییه تی به جه ماعه تیش
بیکهی .

پیاو چاکان فه رموویانه نه گه ر بته ویّ قسه له گه لّ
خوای گه وره بکهی ههسته دهست نویژکی پوخت بشو و
نویژ بکه ، نه گه ر بته ویّ خوای گه وره قسه ت بۆ بکات
قورئان بخوینه .

سه فریکه شایه نی نه وه یه خۆت بۆ غه ریب بکهی به بیّ
که سی جانتا وکل وپه لی سه فه ر هه لگری و بۆی ماندوویی،
بۆی برسی و تیئوویی ، بۆ خوا بۆ به رزیونه وه ی ووشه ی
(لا اله الا الله) .

له وسه فه ره مه عده نی مرۆف ده رده که ویّ ، چه ند توپه یه
چه ند به ئارام و له سه ر خۆیه چه ند لېبوورده یه چه ند یارمه تی
خه لك ده دات و ده به خشیّ، چه ند ده توانی مالتی خۆت بکهی به
قوریانی خه لك، چه ند ده توانی خزمه تی حاجیان بکهی، چه ند
ژیری چه ند له گه لّ خه لك گفتووگۆت خۆشه، نه وه موو هه لس
و که وته به که شیده و به ته سبیح به دیار نا که ویّ ته نها له
سه فه ر به دیار ده که ویّ .

له ڕیگایه کی دوورو درێژ له شوینیک بۆ شوینیک تر شه و
نخونی بی ئان و بی ئاو برسیتی تیئویتی جانتا وکل وپه ل

هه لگرتن ، شتيك هه لده گري نه وي تريان ده كه وي كس ني يه
 يارمه تيت بدات ، هه ر كه س غه مي هه لگرتني كه ل و په لي
 خويه تي ، نه گه ر چاوه پئي يارمه تي بيت له حاجي يه كي
 هاوه لت ، سه ير ده كه ي نه ويش له تو باشتري يه ، به پراستي
 هه ر له قيامه ت ده چي ، قيامه ت و حج له يه ك ده چن ، خوي
 كه وره له سه ره تاي سوره تي حج باسي قيامه ت ده كا
 ده فهرموي :

((يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ (الحج ١))
 نينجا نه گه ر له حج سه ركه وتي له و ماندو بوونه و له و
 بي كه سي يه سه ركه وتي و نا لي ره تو په نه بووي و سوپاسي خوي
 كه وره ت كرد ، يه كسه ر بزانه له قيامه تيش سه ر ده كه وي .
 تا ياده تواني به م دله پر له نيمانه وه و به م شيوه يه سه فه ر
 بكه ي ؟ يان به پيچه وانه وه خوانه خواسته ! .

۳- هه لويستي حاجي له شاري مه دينه ي پيرۆز :

له پريگايه كي دوو دريژ ده پوي به ره و شاري مه دينه ي
 پيرۆز به نيه تي نويز كردن له مزگه وتي پيغه مبه ر (صلي الله عليه
 وسلم) كه ده فهرموي :

(لا تشد الرجال إلا إلى ثلاثة مساجد: مسجدي هذا ، والمسجد
 الحرام ، والمسجد الأقصى) (رواه البخاري والمسلم)

له (مدینة الحجاج) داده به زی، گزپه پانیکي گه وره به
تایه ته بۆ نیشته جی ژی حاجیان، کاتی به،

کاتی گه یشتیه مزگه وتی پیغه مبه (صلی الله علیه وسلم)
نوورپکعات نوژی که، نه گه ر بۆت کرا بچۆ به رامبه مینه ره که و
میحرابه که ی پیغه مبه (صلی الله علیه وسلم) نوژی که بکه،
که په وزه ی پیروژه، له وشوینه سوجه بۆ خوا ده به ی که
شوینی سوجه ی پیغه مبه روهاوه له به پژه کانه، نیوان
مینبه ره که و ماله که ی (نیستا ده کا قه بره که ی صلی الله علیه
وسلم) په وزه ی پیروژه که میرگی که له میرگی که به هشت،
پیغه مبه (صلی الله علیه وسلم) ده فهرموی :

(مابین بیته ومنبری روضة من ریاض الجنة) (متفق علیه).
زۆر به شه رمه وه به نه ده به وه به خه جاله ته وه برۆ خزمه تی
و که له به رده م قه بره که یدا وه ستایت و سه لامی لی بکه، وه ک
سه لامه که ی له گه ل نه تته حیات له کاتی نوژی ده یخوینی، به لام
نیستا به رامبه ری وه ستای و سه لامی لی ده که ی، ده ژی

(السلام عليك أيها النبي ورحمه الله وبركاته)

هه روه ها به جۆری تر ناوی پیروزی بیته له گه ل سه لامه که.
نه وکه سه ی پیش سه فهره که پیتی راسپاردی سه لام له
پیغه مبه ری خوا بکه سه لامه که بگه ی نه به پیغه مبه (صلی

الله عليه وسلم) ، ههروهه بزانه ئايا سه لاته و سه لامى توى
 پيڌه گه يندرئيت ؟ . ئايا شايانى نه وهى و له و كه سانهى
 پيڤه مبهري خوا وه لامى سه لامه كه ت بداته وه .

كه ميگ به ره و دهسته پاست برۆ سه لام له ههردوو هاوه له
 بهر پزه كهى پيڤه مبهري بكه كه ئيمامى نه بوبه كرو ئيمامى عومه ره
 له وى نيزداون (خوا لىيان پازى بيئت) ، ده چى به خزمهت
 گوڤرستانى به قيع زياتر له (١٠ ٠٠٠) ده هزار هاوه لائى
 پيڤه مبهري لى به گوڤرى ئيمامى عوسمانى لى به ، ده چى به
 سهردانى شه هيدانى ئوحد ، گوڤرى هه مزهى مامى پيڤه مبهري و
 گوڤرى مه صعه بى كوڤرى عومه يري لى به ، به كه م سه فيري
 ئيسلام بووه ، ده چى به سهردانى مزگه وتى قوبا كه به كه م
 مزگه وتى ئيسلامه به ده ستى پيڤه مبهري (صلى الله عليه وسلم)
 بينا كراوه ، به كه م ده و له تى ئيسلام له و مزگه و ته ده ستى
 پيكر دوه ، ههروهه نه حكامه كان و ده ستورى به كسانى
 ئيسلام له و مزگه و ته نازل بووه ، ده چى به سهردانى مزگه وتى
 قيبله تين كه له وى قيبله گوڤراوه له (المسجد الاقصى) بۆ
 كه عبهى پيرۆز .

ئينجا ده زانى نه و پيڤه مبهري چه ند هه و لى دايه و ماندو بووه بۆ
 پاراستنى نه م دينه ، بۆ كه ياندنى نه م دينه ، ده زانى چه ند

خزمه‌تی موسولمانانی کربوه چه‌ند خزمه‌تی به‌شهریه‌تی
 کربوه خوای گوره ده‌ریاره‌ی ده‌فهرموی (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا
 رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ (الانبیاء ۱۰۷)) به‌ئی پیغهمبه‌ر په‌حمه‌ت بووه بۆ
 ئیماندارو کافرو دارو به‌رو گیانله‌به‌رو ده‌شت و ئاوو ئاسمان و
 زه‌وی .

چه‌رخ‌ی زێڕینی ئیسلام و خه‌لیفه‌ پاشیدینه‌کان به‌ ئیمان
 به‌رزی و له‌خواترسی موسولمانه‌کان بوو ، نه‌گه‌ر به‌مانه‌وی
 وه‌کو ئه‌وان به‌خۆشی بژین نه‌و چه‌رخه‌ زێڕینه‌ بگه‌ڕێنینه‌وه‌ بۆ
 خۆمان، له‌فه‌قیر، ده‌وله‌مه‌ند ، مه‌ستوول و کاریه‌ده‌ست ، تا
 پاشا، بێ‌ترس و له‌ئاسایش بژین که‌س زوڵم له‌که‌س نه‌کات و
 سه‌مه‌کار نه‌مینێ‌ فه‌قیرو زگ‌ برسی نه‌مینێ‌ ، با بگه‌ڕێنینه‌وه‌ بۆ
 ئیسلام بۆ دینداری بۆ لای خوا . (فه‌رموو سیره‌ی ئه‌و
 پیغهمبه‌ره‌ نازداره‌ بخوێنه‌وه‌) .

۴- حاجی و شاری مه‌که‌کی پیرۆزو :

حاجی بۆئهم سه‌فه‌ره‌ بانگ‌کراوه‌ له‌ لایه‌ن شه‌یخی
 پیغهمبه‌ران که‌ هه‌زه‌تی ئیبراهیمه‌ ، به‌فه‌رمانی خوای گه‌وره‌
 بۆمالی خوا ، به‌و سامان و مالیه‌ی خوای گه‌وره‌ پێی
 به‌خشیوه‌ . بۆمیوانداری خوای گه‌وره‌ که‌ ده‌فه‌رموی :

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ
كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ (الحج ٢٧) .

مالی خوا ، یه که مین ماله له سه رزه وی بۆ خوا په رستی، بۆ
ته وحیدی خوا ، بۆ یه کتاپه رستی ، بۆ نوی کرښه وهی نیمان ،
بۆ گورپنی سلوک و په فتارو نه خلای به رزو په وشت و
هه مووشتیک مان ، گشتی وه کو پیغه مهرو نه صحابه
به پړزه کان بیت ، خوی گه وره که ده فهرموی:

إِنْ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ

آل عمران ٩٦

هه روه ها که یه که م جار مه کککات لی به دیار ده که وی له دایک
بوونی پیغه مبه رت دپته وه یاد ، چوڼ وا به بی باوکی ، بی ناز ،
به شوانی گه وره بوو ، گه وره بوو لای خوا ، لای خه لک ،
لای جووله که و گاور ، لای گشت که سی ، نه که ر بیناسی با و
یان نه یناسی با ، سه ره تاو سه ره لدان و بانگه وازی نیسلامت
دپته وه یاد .

هه روه ها که یه که م جار که عبه ی پیروزت لی به دیار ده که وی
ثارمت نامینی و ده ته وی زوو بیگه یی و له باوه شی بگی ،
له و سات و کاته دا پیغه مبه رت دپته وه یاد که چوڼ خوی
گه وره په روه رده ی کرښه له سیبهری نه و که عبه پیروزه دا ،

به سه دها جا ره زه تی جبریلی ناردووہ بۆ لای و سه لامی بۆ
 په وانه کردووہ تا دلی بداته وه ، به م شیوه په په روه رده بووه ،
 بۆیه له حاری خه نده ق له گه ل تیشکی (بروسکی) ناگری
 دهستی ، که به ردیکی له ت ده کرد تا قی کیسراو حه زاره تی
 یه مهنی ده دیت و مزگینی فتح کردنی به موسولمانه کان
 راده گه یاند .

هه روه ها که به دهوری که عبه ده سوپی یه وه سه له های سه له
 شه یدای به خزمه تی بگی ، قاچت له شوینی قاچی پیغه مبه رو
 نه صحابه کان داده نیی ، له گه ل ملانیکه تان ده سوپی یه وه
 نه وان له ناسمانه وه به دهوری (بیت المعمور) ده سوپی نه وه ،
 به یه ک ده نگ پیکه وه ده لین (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ
 لَكَ لَبَّيْكَ ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكُ ، لَا شَرِيكَ لَكَ) ، نینجا
 هه ست ده که ی تو له سه رزه وی نه مای به ره و به رزایی
 ناسمانه کان ده پوی .

به پاستی له م گه شته دا هه ست به ئیمان به رز بوونه وه
 ده که یخ ، هه ست ده که ی نه وه میوانی خوی گه وره ی ، هه ست
 ده که ی نه وه له گه ل خوی گه وره ده ئی .

بۆیه زۆر حه ز ده که ی به و دله پر له ئیمان وه له و شوینه
 پیروزانه به ره و خوی گه وره بگه پی یه وه و بمری ، به لام

ئەگەر بە شەرع دروست با، ھەر نوعای ئەو مەربەت دەکرد.
 ئەگەر یەکیکی گەورە لەم دونیایە ، مەسئولێك ، داوەتت
 بکات چەندە دلخۆش دەبی ، بەلام ئەگەر خوای گەورە
 داوەتت بکات ئەوێ داوەت نامەکەت بۆ بیینی پێغەمبەری خوا
 بێ ، دەبی چەند دلخۆشبی و چەند بۆ ئەم داوەتە گەرمو
 گوپ بیت .

کە دەستت بەرز دەکەیتەووە لەپاستی بەردە پەشەکە،
 بەردی بەهەشتە ، لەناوی زەم زەم دەخۆیەووە کە لەسەر
 چاوەکانی ناوی بەهەشتە .

دەچی یە سەعی لە نیوان سەفاو مەرەو ، سەعی یەعنی
 پۆیشتن و غاردان ، کەبوویارە کردنەوێ کاری ئەو ئافەرەتە یە
 دایکی حەزەتی اسماعیل کەخۆی بەخت کرد بۆ خاتری خوا
 بۆ کۆرەکە ی و میژدەکە ی کە پشتی بەخوا بەست لە
 زەوی یەکی ووشک و چۆل رای دەکرد بەنوا ی ئاو و ئاوەدانی
 بەوقەناعاتی ، کە خوای گەورە فریای دەکەوی ، خوای
 گەورە بۆمانی دەگیرێتەووە (رینا إنی أسکنت من ذریتی بواد
 غیر ذی زرع عند بیتک المحرم رینا لیقیموا الصلاة) (برەسم ۳۷) .

یەکسەر بۆ ئەم ئافەرەتە ئیماندارە بەفەرمانی خوای گەورە
 لەو ووشکایەتی یە لەو چۆلەوانیە ئاو لەژێر قاچی حەزەتی

اسماعیل دەرچوو که ئەوکاتە کۆرپە بوو ، بوو ئاوەدانی .
 بزانی هەرخۆشکێک یان هەر ئیماندارێک وەک ئەم ئافەرەتە
 موسولمانە ، وەک هاجەرە پشت بەخوای بێستنی و ئیمانی و
 توندیی و بەرزبێ بەخوای گەورە زایەعی ناکات ،
 بامێردی نەبێ ، باوک و براو کەس و کاری نەبێ ، خوای
 گەورە دەبێتە کەسی ، کاری گرانی بۆ ئاسان دەکات و مشتە
 خۆڵی بۆ دەکاتە زۆر .

کاتی لە عەرەفات پادەووستی ئەو هەموو موسولمانەیی لێ ،
 بە سەدەها گەل و نەتەو ، بە سەدەها زمان ، کە بە هیچ جۆری
 لیانی تێناگەی ، بە دەیان پەنگ و پوخساری جیا جیا ،
 گشتیان وەک تۆ موسولمانن و شەیدای ئەم شوێنە پێرۆزانە ،
 یەک جلیان پۆشیوە یەک داواکاریان هەیە لە خوای گەورە کە
 ئەم حەجەیان قبوڵ بکات و لیانی خۆشبی ، ئەو پۆژە زۆر لە
 پۆژی قیامەت دەچێ ، ئینجا دەزانی گشتی خوشک و برای
 تۆن ، واتە تۆ برای ملیارێک و دووسە پەنجا ملیۆن
 موسلمانێ لە جیهاندا ، نمۆزە جی هەموو وولاتێک دەبینی ،
 هەیه درێژە یان کورتە ، سپی یە یان پەشە ، دەوڵە مەندە یان
 فەقیرە ، زانیە لە زانیاری و تەکنۆلۆجیا یان نەزانە و هیچ
 تێناگا ، هەیه ساغە هەیه نەخۆشە .

ئەگەر حاجىبەكى پەشى ھەبەشى لاواز لە نزىكت دەست بە
دوعا وە ستابور وەك تۆ فرمىسكى دەپشت ، ئەو كاتە زۆر تر
ھەست بە براىەتى يەكە دەكەى .

ئىمەش بەر دوعاى ئەوان دەكەوین و ھاوبەشى خىريانىن ،
با وەفامان بى بۆ ئەم دىنە كە ئىمەى كرپۆتە برا ، وەك خواى
كە وە دەفەرموى (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ) الحرات ۱۰ .

ئەوەى لە نوپژا سەلامى بۆ دەنئىرى كە دەلى ئى :
(السلام علينا وعلى عبادالله الصالحين) ئىستا پوو بە پوو
سەلاميان لى دەكەى و بۆقەيان لە گەل دەكەى و گەشتيان
خۆش دەوى .

ئەگەر غەمى ئەو ھەموو خوشك و برايانەت لە دلانەبى ،
ئەگەر غەمى ئىسلام و موسولمانانەت نەبى ، دوعاى خىريان بۆ
نەكەى و ھاوبەشى غەمیان نەبى و دەورى صالح بوون و
ئاستەواى نىوانيان نەبى ، ئەگەر ھەر غەمى پارەى ناو
گىرفانت و غەمى بازاپى خۆت بى .

بزانە ھىشتا ماوتە ببى بە حاجى ، ھەجىكى ترو چەند ھەجى
ترت پىويستە . لە ھەر كوى موسولمانان توشى زەحمەت و
ناخۆشى و نەھامەتى بوون تۆ ھەستت بچولئۆ لە گەلئان
ھاوبەش بى و ئەگەر ھىچت بۆ ناكړئ خۆ دەتوانى

دوعای خیر بۆ ئەو ھەموو موسولمانانە بەکە .

ھەروەھا شەو مانەو ھە لە موزدە لیفە و مینا و شەیتان پەجم
کردن و سەر قاچین و ئازەل سەر بڕین ، گشت ئەو ماندوبوونە
تەنھا بۆ خوا یەو بە ھەرمانی خوا .

۵- کاتی تەوافی مال ئاوی و گە پانەو ھە لە ھەج :

ھەج کردن ئاسانە بە لام پراگرتنی گرنگە ، نیشانە ی حاجی
تەواو پاش گە پانەو ھە ی لە ھەج ئەو ھە یە لە جاران دیندار تر و
باشتر بیت ، ئیماندار بە ھەج کردن لە ھەموو گوناھان پاک
دەبیتەو ھە ، پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) دە ھەر موئی :

(مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ) رواه البخاري

کاتی گە پانەو ھە بۆنی پیغەمبەر و ئەصحابە بە پێژەکان لە گەل
خۆت ھە لگەری ، بۆنی ئیمامی ئەبو بەکر و عومەر و عوسمان و
بۆنی ئوحوو بۆنی مەدینە و مەککە ی پیروزو بۆنی کەعبە ی
مالی خوا لە گەل خۆت ھە لگەری و بینی یەو ھە ، فیزی عەقیدە و
ویژدان و سلوک و پەفتار و پەوشت و ئەخلاق بە رزی پیغەمبەر و
ئەصحابە بە پێژەکان بین ، ھاوڵاتی یەک بین ماندونە ناس ،
خەمخۆر بۆ خزمەتی وولات و موسولمانان بۆ خزمەتی
ئیسلام ، حاجی لە کاتی گە پانەو ھە باوکیکی دڵسۆزی و ھەکو
ئیسراھیم ، کوڕکیکی بـەو ھە فابی و ھەک ئیسماعیل ،

خوشکه حاجی یه کان دایکیکی ئیماندارو غه مخور بن بۆ ئەم
 دینه ، غه مخور بن بۆ پیاوو منداله کانیان وهك هاجه ره ،
 ئیمه ده چین بۆ مه دینه تا مه دهنی بین ، ده چینه خزمهت
 رسول الله تا موحه ممه دی بین ، ده چینه هه ج تا ئیبراهیمی
 بین ، ده چینه مالی خوا تا کو ره بیانی بین .

هه روه ها ئه و په وشته به رزانه ئه و زانیای یانه ئه و تێ گه یشتنه
 له دینی خوا ، به دیاری و به خه لات بۆ موسولمانان بێ نینه وه .
 له و سه فه ره فیر ده بی چۆن هه زه تی إبراهیم ئه و که عبه ی
 به رز کردۆته وه خوا ده فه رموی (واذ یرفع إبراهیم القواعد من
 البيت وإسماعیل) البقرة ۱۲۷

ئه گه ره له م هه جه فیری ئه صلی دین نه بی، فیری برایه تی
 ته بایی و یه ک ریزی موسولمانان و فیری به خشین و یارمه تی و
 خۆ به خت کردن و شه و نخونی نه بی، فیری نویژی جه ماعهت و
 شه و نویژ نه بی، ئه گه ره لیژه تی نه گه ی و پێ نه گه ی و نه زانی،
 ئه گه ره لیژه فیری ئارام گرتن و نه رم و نیان و له سه رخۆ
 نه بی.... که ی فیر ده بی و که ی ده زانی ؟، ئینجا به ته مای له
 کوێ تی بگه ی و پێ بگه ی و له کوێ ی تر بزانی و فیری ؟ ! .

بۆیه مه لێن سالی داها توو ده چم بۆ هه ج ، ئەم سال
 سه رقالم له بهر ئیشم ، کارم ، دوکانم ، کارگه که م ، وه زیفه م

يان سه رقالم به مال و منال ، چۆن ده زانى تو بۆ سالى داهاتوو
 ده ميني يان پاره كەت ناپوا يان نه خوش ناكه وي ههروهه
 يان پىنگات پى ده درى ، پىغه مبه (صلى الله عليه وسلم)
 ده فرموى (حَجُّوا قَبْلَ أَنْ تَحْجُوا) . واته هه جي مالى خوا
 بكه پيش نه وهى پىنگات لى بگيرى .

له خواى گه وه ده پار پىنه وه هه جي مالى خوا هه رئاوه دان
 بى ، موسولمانان هه ر له خوشيدا بن . تكايه نوعاى خيرتان له
 شوينه پيرۆزه كان به به رده وامى بۆ گشت موسولمانان ، خواى
 گه وه گشت نيعاندارك به و هه جه شاد بكات ، خواى گه وه
 هه جي گشت حاجيان قبول بكات و لى يان خوشبىت و له و
 كه سه ش خوشبىت نه وهى حاجى نوعاى بۆ ده كات . ئامىن



دووه م : پوکنه کانی حه ج .

۱- الاحرام :

۲- وهستان له عهرفه له (توی ذی الحجة)

۳- تهواف (طواف الافاضة)

۴- السعی بین الصفا والمروة

واجبه کانی حه ج

- له میقات نیحرام ده بهستی

- مانه وه له عهرفه تا کو مه غریب

- مانه وه له موزده لیفه له شهوی جه ژن .

- مانه وه له مینا له شهوی دووه می سی یمه می جه ژن .

- شهیتان په جم کردن (رجم الجمرات) ههرسی پوژی جه ژن

- حهلق یان قهصر (پاش فدییه ، نه گه ر فدییه له سه ربیّت)

- حه ج و عومره کوتایی د یت به تهوافی مال ناوایی (طواف الوداع)

ب - العمرة

وهک کاره کانی حه ج به تهنها نه مانه ی خواره وه ناکه ی :

پاوهستان له عهرفه ، شه و مانه وه له موزده لیفه ، شهیتان

په جم کردن و شه و مانه وه له مینا .

سىيەم : پېنمايى حەج و كارەكانى

پاش چەند پۇژۇك لە شارى مەدېنەى پىرۇز بەرەو شارى
مەككەى پىرۇز دەكەو پى ٤٠٠ كم دوورە ، بە (مىقات) دا
تېدەپ پى لە نزيك مەدېنەى پى دەلېن (نوالحليفه) يان
(ابيار عەلى)، نينۇكت دەقريتىنى و مووى زياد دەتاشى
(سونەتە پىش نەتاشى) دەست نويز ھەلدەگى و خۇت
دەشۇى و بۇن لە خۇت دەدەى ، تەنھا نەعل لەپى دەكەى و
ئىحرام دەبەستى (ئىحرام دەپۇشى) نوو پارچە خاولىيە وەك
(كفن) وایە (إزار و رداء) بۇئافرەتان جلى خۇيانە (تەسك و
جوان و تەك و وەك جلى پياوان) نەبى ...

لە ھەر شوئىنېك بۇ مەككە دەچى مىقات ھەيە ، لەناو تەيارەش
پىش ئەوہى بگاتە پاستى مىقات ئاگادارى حاجيان دەكرى .
ئىحرام بەستەن بۇ حەج لەيەكى شوال دەست پى دەكەت ،
نيەتەكە بەدەنگ بىت و بەم سى شىوہى خواوہوہ :

١- بە نيەتى حەج (الافراد) فديەى لەسەرنىيە دەلئى :

(لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ حَجًّا) ئىنجا بە بەردەوامى تەلبىيە دەلئى :

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ ، إِنَّ الْحَمْدَ
وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ ، لَا شَرِيكَ لَكَ .

۲-عومره (التمتع) خیرتره و فدیہی له سه ره دهلیی :

(لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ عَمْرَةً إِلَى الْحَجِّ) لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ

۳-بهمه ربوکیان حج وعومره (القران) فدیہی له سه ره ،

دهلیی: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ حَجًّا وَعَمْرَةً) لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ

له کاتی احرام بهستن که دهلیی (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ ...)

نه گهر پاره و ماله که ت حال بییت و نیه ت بو خوا بییت ،

له ناسمانه وه وه لامت ده بریته وه (لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ)

خوانه خواسته نه گهر به پیچه وانه ی نه مه بییت پییت ده وتریت :

[لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلاَ سَعْدِيكَ الْحَجُّ مَرْبُودٌ عَلَيْكَ] .. خوی گهره بمان

پاریزی له و جوړه حاجانه .

حاجی له ژیر احرام نابیت نه مانه ی خواره وه بکات :

بؤن به کار بینی (هیندی له زانایان فهرموویانه نابی خوارینی

بو تدار بخوات) ، موو لیکنه وه ، نینوک کردن ، له به رکرینی جلی دووړلو

، گوریه ، پیلاو ، سه رداپوشین ، دارپرین ، پلوکردن یان یارمه تی پلوچی ،

ماره برین یان دلخوای ، نرک برونه وه یان گالت له گال خیزانی

به هر جوړیک ، ده بی نوریت له شه ره قسه له هه موو گونا مان .

به لأم ده رباره ی نافرته تی حاجی له ژنیر احرام نابی ئه مانه به کاریښی:

په نجه وانه ، پیچه (النقاب) نابی سه رو پرچی دیار بیت .

ده توانی : پیللو و گزره وی و جلی نوورلو له به ریکات .

نه گه رله وکاتی بی نوژن بودن ئی حرام ده به ستن ته نها ته واف

ناکه ن تا پاک ده بڼه وه .

له ژنیر احرام بڼگشتیان ده توانن :

عینه ک ، ساعات ، حلقه ، جانتا ، سه یوان ، نه عل ، ته ک به ند ،

به کاریښتن . ده توانن احرام بگوړن و خوړان بشون ،

شانه به کار ناینن تاموویان لی نه که وی .

۱- باسی عومره (التمتع) :

هر له میقاته وه به پوښاکی ئی حرامه وه به ره و مه که ده پړی و

ته لویه ده لټن (بوپیاوان به ده نگ) تا ده گه نه به یت ، له مه که

شوینی خوت نوزیه وه و که لوپه له کانت دانا ده چی بو ته واف

(طواف العمرة) ، ته واف حوت جار به ده وری به یت و

(حجر اسماعیل) دا ده سوړی یه وه به پیچه وانه ی سوړانی میلی کات

ژمیر ، ته واف له به رامبه ر (حجر الأسود) ده ست پیده کات ،

ده ست به رزیکه وه و پووت بسوړینه به رامبه ری و بلی

(بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) هه موو جار له م پاسته نوو یاره ی بکه وه ،
 هه رله ویش کوتای نیت ، پیویسته ده ست نویژت هه بی ته واف
 بی ده ست نویژت به تاله . بزانه تو له شوینی پیغه مبه رو
 نه صحابه کان به ده وری نه م به یته ده سوپی یه وه ، زور قورئان
 بخوینه وه ولده خه تمیک بکه ی ، نه م نوعا یه هه موو جار
 نوو یاره بکه وه له نیتوان پوکنی یه مان ی و پوکنی حه جهر :

(رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ)

پاشان له پشت (مقام ابراهیم) له نوو نوو پکعات نویژت بکه ،
 بچو بچو خوارینه وه ی ناوی زه مزه م چهند ده توانی ، که میک ده م
 وچاوت به ناوه که ته پکه (التضلع) ، چونکه کافره کان ده م و
 چاویان پی ته پناکه ن ، له وکاته زور نوعا بکه حه زره ت
 ده فهرموئ (مَاءُ زَمْزَمَ لِمَا شَرِبَ لَهُ) به چ نیه تیک نوعا ده که ی
 خوی گه وره نوعا که قبول ده کات ان شاء الله ، پاشان ده پوی
 بچو سه عی کردن له نیتوان سه فاو مه ووه حه وت جار هاتوو چویه ،
 نووری نیتوانیان (۲۷۵) مه تره ، له سه فاو ده ست پیده که ی و
 له نیتوان نوو نیشانه سه وزه که غاردانه کی مام ناوه ندی ده پوی
 (ته نها بچو پیاوان) ، زور نوعا بکه بچو خوت و بچو موسولمانان ،

پاشان (حلق یان قصر) ده‌کە‌ی (حلق یانی: سەرتاشین
 بە‌موس، قصر یانی: بڕینی‌کە‌مێک‌ لە‌ پرچی سەر، إحرامە‌کە‌
 دادە‌نێ‌ی و جلی ئاسایی خۆت لە‌ بە‌رده‌کە‌ی .
 (ئە‌وه‌ کاری عومرە‌ تە‌واو بوو) .

کاری حاجی‌لە‌مە‌ککە‌ نوێ‌ژی جە‌ماعە‌تە‌ لە‌ مائی‌خوا (البیت) کە‌
 خێرە‌کە‌ی یە‌ک‌ بە‌سە‌د‌ هە‌زارە‌، دە‌کا‌ خێری نوێ‌ژی زیاتر لە‌ ٥٤
 سال، زۆرمانە‌وه‌ لە‌ بە‌یت سوننە‌تە‌ بە‌نیە‌تی (الاعتکاف) وە‌کو
 هەر‌ مزگە‌وتێکی تر، سە‌یرکرنی بە‌یت عیبادە‌تە‌، بزانە‌
 مزگە‌وتیش مائی‌ خودایە‌، جیاوازیە‌کە‌ی ئە‌وه‌یە‌ بە‌ویستی
 موسلمانان بروس‌ت‌ کراوه‌، بە‌لام‌ بە‌یت مائی‌ خودایە‌و بە‌ویستی
 خۆی بیناکراوه‌ بە‌دە‌ستی مە‌لائیکە‌تان و پێغە‌مبە‌ران، زۆر‌دوعا
 بکە‌ بۆ‌ خۆت و بۆ‌ موسلمانان و گونا‌هە‌کان‌ت بینە‌وه‌ پێش‌ چاوو
 پە‌شیمان بە‌وه‌، بیر‌ بکە‌وه‌ بۆ‌ چی‌هاتووی تە‌نها بۆ‌ پازی‌ بوونی
 خوای گە‌وره‌، تۆ‌ هاتووی بە‌وه‌موو گونا‌هانە‌وه‌و بە‌زە‌ییو
 لی‌بورینی خوای گە‌وره‌ش لە‌ گونە‌هە‌کان‌ زۆر‌گە‌وره‌ترە‌، بۆ‌یە
 بە‌مل‌کە‌چی‌یە‌وه‌ زۆر‌بیارپۆه‌ تابەر‌ئە‌و لی‌بورینە‌ی خوای گە‌وره‌
 بکە‌وی، کە‌ دە‌فە‌رموی (..، اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا) (سج ١٠)

ب - باسی حەج و پۆژی عەرەفە :

سوننەتە لە (٨ی ذی الحجة) پۆژی بۆ میناوشە و مانە وە
تا بە یانی پۆژی عەرەفە ، یان لە (٩ی ذی الحجة) لە و
شوینە ی تیای لە مەککە ، دەست نۆیژە لێ دەگری و خۆت
دەشۆی و ئیحرام دەبەستی و نیەتی حەج بێنی بە دەنگ تەلبیە
دەلیی، (ئەوەی ئیحرامی بە حەج بەستوووە هەر لە ژێر ئیحرامە)
دەپۆی بۆ عەرەفە نۆیژی نیوە پۆ و عەسر بە (جمع التقدیم
قصر) دەکە ی ، هەولێ دەره و قیبلە دابنیشی لە و خیمە ی تیای
تە و بە یەکی یە کجاری بکە و لە خوای گەورە بپارێتووە و داوای
لیخۆشبوونی لی بکە و فرمیسکی پەشیمانی بپێژە و قورئان
بخوینە و زۆر نوعا بکە بۆخۆت و مال و مندال و دایک و باوک و
خوشک و برا و خەزم و کەس و بۆ وولات و گشت موسوڵمانان ،
نوعا بکە ئەوانیش بێن بۆ نێرە ، ئە و پۆژە زۆر لە پۆژی مەحشەر
دەچی ، چونکە یە ک جلیان پۆشیووە و جیاوازی نییە لە نێوان
گەورە و بچوک و پاشا و گەدا ، عەرەب و عەجەم و ژن و پیاو و
پەش پێست و سپی پێست ، گشتیان تێکرا یە ک داواکاریان هە یە
لە خوای گەورە کە لێبۆرنە ، لە م پۆژە ئەم (ذکر) ه زۆر نووبارە

بکه وه : (لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيي
 ويميت بيده الخير وهو على كل شيء قدير) ده مینیتیه وه تا کو
 مه غریب . پاشان ده پۆی بۆ موزده لیفه کاره کانت نوێژی عیشاو
 مه غریب ده که ی به (جمع التأخیر قصر) به رد کۆده که یتیه وه
 (ده توانی له میناش به رد کۆبکه یتیه وه) شه و ده مینی یتیه وه و
 که مێک ده خه وی ، پاش نیوه شه و یان پاش نوێژی به یانی
 ده پۆی بۆ مینا ، کارت له مینا شه یتان په جم کرینه ، پۆژی
 په که می جه ژن (٧ به رد) یه که یه که له شه یتانی که و ده ده گری
 (الجمرة الكبرى أو جمرة العقبة) له گه ل هه ر به ریتیک ده لێی (الله أكبر) ،
 پاشی خۆت ده توانی له جیاتی منداڵ و پیری بێ تاقهت و
 نه خۆش په جم بکه ی ، پاشان حهلق یان قهصر ده که ی حلق
 یانی: سه رتاشین خیر تره ، حهلقه که پاش فدییه ی (العمرة
 والقنوان) ه ، إحرامه که داده نێی و جلی ئاسایی خۆت له بهر
 ده که ی ، پۆژی نووه م و سێ یه مێش پاش نوێژی نیوه پۆ هه ر
 شه یتانیک (الجمرات الصغرى والوسطى) بچوکه که و ناوه ندیه که
 له گه ل گه و ده که حهوت به ردی تی ده گری ژماره یان سسی یه .
 کۆی ژماره ی به رده کان ٤٩ به رده (نه گه ر پۆژی چواره م مانه وه

کړی ژماره یی به رده کان ۷۰ به رده) .

نښه وهی په له یه تی تنها نوو شوه له مینا ده مینیتنه وه ده کا
شهوی (۱۰ له سهرا ، ۱۱ له سهرا یی ذی الحجۃ) یان ده کات
(پښی یه که م و نوو م و سس یه می جه ژن) پاشان پښی
سس یه می جه ژن پیش خور ناوایون مینا به چی نیلی به یه ک
جاری ده که پری یه وه بڼ مه که ته واف ده که یی (طواف الافاضة) و
له پشت (مقام ابراهیم) له نوو نوو پکعات نویژ ده که یی ، ناوی
زمزم ده خویه وه ، پاشان ده چی بڼ (السعی بین الصفا والمروه)
(نه وه کاری حه ج ته و او بوو) .

(حَجٌّ مَبْرُورٌ وَ سَمَى مَشْكُورٌ وَ ذَنْبٌ مَغْفُورٌ) .

نه و حاجیه ی احرامی به (حه ج یان به القران) به ستوه
السعی بین الصفا والمروه ی کړیووه کاتی که هاتووه بڼ مه که
پیویست ناکات نوو یاره ی بکاته وه .

نه و حاجیه ی احرامی به نیه تی حه ج به ستوه پاش ته و او
بوونی مه ناسکی حه ج ده بی عومره یه ک بکات وه کوخوا ی
که وړه ده فهرمو یی : (وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ) (الفرة ۱۹۶)

ده پښی بڼ دهره وهی مه که بڼ مزگوتی عایشه (تنعیم)

ئىحرام دە بەستى و دەگەپىيەو بۇ طواف و السعى بين الصفا

والمروة و حلق يان قصر دەكات ، وەك پېشولە كارەكانى عومرە باسغان كرد

چەند پۇرۇتەك لە مەككە دە مېنى يەو ، پاشان تەوافى مال
ئاوايى دەگەپىيەو طواف الوداع) مەككە ي پېرۇز بەجى بېلى
(ئەگەر چى دلت لايەتى و ناتەوى بەھىچ جۇرۇتەك بەجى بېلى
مەر دەگرتىو فرمىسك دەپۇتى ، چونكە ئەو چەند پۇرۇز بەيت
بوويە برادەرىكى زۇر خۇشە ويستر لە مەمووكەس) دەگەپىيە
يەو بۇ مەدینە بۇ جارى نووہم ، چەند پۇرۇتەك دە مېنىيەو
پاشان بە مەمان پىگا دەگەپىيەو بەرەو مال ، بەھىواي ئەو
خوای گەرە قبولى بكات و گشت گوناھەكانت بەجى مابى و
نەگەپىيەو سەريان .

تېبىنى زۆرگرتەك دەر بارەى حەج و عومرە:

۱- (ئەوہى بە حەج احرامى بەستوہ كە دەگاتە مەككە
(طواف القدوم) دەكات ، دەتوانى (السعى بين الصفا والمروة)
بكات ، يان پاش مەناسكى حەج جى بەجى يان بكات ، نابى حلق
يان قصر بكات تا كۇتايى حەج ..

۲- خوشكان دەتوانن حەبى مەنە بخۇن تاكو تەواف لەكاتى

خۆی بکەن ، لە کۆتایی حەج یان عومرە قەصر دەکەن
بەقەدەر (الأغلة) یانی: هیندی سەری گرتی پەنجە) خوشکان
حلق یان لە سەرنی یە .

۳- ئەوێ یەکیك لە پوکنەکانی حەج و عومرە جی'بەجی' نەکات
حەج و عومرە کە ی قبول' نی یە ، ئەوێ یەکیك لە واجبەکانی
حەج و عومرە جی'بەجی' نەکات دەبی' فدیە بدات ، (کوشتیەك
لەمەککە سەر بپی) .

۴- زیارەتی مزگەوتی پیئەمبەر (صلی الله علیه وسلم)
لە مەنبەئە پیرۆز پەیوەندی بە مەناسکی حەج نی یە تەنها
سوننەتێکی زۆر پیرۆزە ، ئەگەر بجی' بق حەج چۆن ناچیتە
خزمەتی ، کەس هەبە ئەو خیرە گەورە و ئەو بەرە کە تە لە
دەست دا ، خێری هەر نوێژێك لە مزگەوتە کە ی پیئەمبەر
(صلی الله علیه وسلم) بەهەزار نوێژە .

۵- ئەوێ باسما نە کربوو سوننەتەکانن خێرە ونە کربنیان
هیچت ناکەوێتە سەر (بۆیە باسما نە کربوو تە لە گەل' پوکن و
واجبەکان تێکەل' نەبن و حاجی یەکان سەریان لی' نەشیوی) وەك
أ-الاضطباع : پووت کربنی شانی پاست لەکاتی تەواف

کردن، لایه کی ئیحرامه که دهخه به بن بالی راست تا کورتایی
تواف کردن پاشان دهگه پئنیوه سه ر شانی راسته .

ب- الرمل : خوڤ پوڤشتن ته نها سوپانه وهی به که م و نووه م
و سی یه م له کاتی ته واف کردن .

ج- يوم الترویة : ۸ ی مانگ بپوئی بو العنی پاشان پوئی
۹ ذی الحجة بپوئی بو عه ره فه .

د - پو شاک ی ئیحرامه که سپی بیّت هیتر .

۶ - جوړه کانی ته واف نه مانه ن :

(طواف القدوم) کاتی به که م جار ده گه به مه که که به نیه تی
حه ج إحرامت به ستووه ، (سوننه ته) .

(طواف العمرة) کاتی ده گه به مه که که به نیه تی عومره
ئیحرامت به ستووه ، (روکنیکی عومره به) .

(طواف الافاضة) یان ته وافی واجب ، کاتی گه رانه وه له مینا و
له شه یتان ره جم کردن بو مه که که ، (روکنه) .

(طواف التطوع) هر کاتی ده چیه به یت ده توانی ته واف
بکه ی له جیاتی دوو رکعات نویژی سوننه ت (تحية المسجد) .

(طواف الوداع) کاتی مه ناسکی حه ج ته واو ده بی ته وافی مال

ئاۋايى دەكەيۈ مەككە بەجى ئىلى (واجبه) .

۷- دەتۋانى خۇت بۇن خۇش بگەي پېش إحرام بەستن بەلام
نابى بۇن لە پۇشاكى ئىحرامەكە بدەي ، (ئەگەر بۇنەكە ماۋە
پاش إحرام بەستن ئاساسىيە) .

۸- بە ھىچ جۇرىك خەلك يان خۇت ئازار نەدەي بۇ جى بەجى
كربنى خىرىك يان سۈننەتەك چۈنكە كاتى حەج خەلكىكى
زۆر لە مەككە كۆ دەبىتەۋە ۋەك :

دوۋر كەت نوۋز لە پىشت مقام ابراهيم (لەدوۋر لەھەر شوۋىنەك
بىت لە خەۋشەي بەيت ، ناۋ حەرەم ، لەپىشت مقام نوۋزەكە
قبولە إن شاء الله) ، يان زيارەتى حَجْر الاسود يان عومرەي زياد ،
يان بگەيە بەرزايىيەكانى چىاي عەرەفە... ھىستىر .

۹- پېشنىيارم بۇ خاجى پەككەۋتوۋ ئىحرام بە حەج و عومرە
(قران) بېستى ھەر چەندە فدىيەي دەكەۋىتەسەر بەلام بەيەك
جار لەپۈكن و واجبەكان تەۋادەبى و حەج و عومرەكەي
جى بەجى دەبىت بەتايىبەتى بۇ ئافرەتى زۆر بى تاقەت و بۇ
ئەۋانەي لەپىگا توشى نەخۇشى دەبن ، ھەرۋەھا ئەۋانە ئەگەر
ھەبوۋ بوۋن وچاكە يەككەك لەگەل خۇيان بېن بۇحەج تاكو لە

پښگا و له کارۍ هج يارمه تيان بدهن . يان ده توانن حاجيه ک له جياتۍ خوځيان بنځرن بڼ هج (به دهل هج) هه روه ک بڼ مربوطه بيټ نه گه ر پيش مړينۍ هجۍ له سه ر بيټ .

۱۰ - پڼويسته حاجيه کان مانگيک پيش سه فه رکړين بڼ مالي خوا پوځانه کات ژميړيک به پي يان بڼځن ، چونکه پوکن و واجبه کاني هج وعومره گشتۍ به پي يان پويشته .

۱۱ - ياري بڼکس مهينه به ناوۍ تفهړک (تَبْرُك) ته نها ناوۍ زه م زه م تفهړکه . تر هاتوۍ بڼ خوا په رستي خوټ خهړيک مه که به شت کړين ، زږيهۍ شتومه ک له شاري خوټ باشتره و هه رزانتره .

۱۲ - تکايه پاش گه پانه وه له هج باسي خوارين و دارو ديوارو نرخۍ که ل وپه ل مه گيړنه وه بڼ موسلمانان ، هه روه ها وازيښتن له سويند خوارين که ده لين (به و هجۍ ته وافم کړيوه) .

ته نها باسي چوڼيه تي هج وعومره بکن و باسي ثيمان به رز بوونه وه که بکن له و سه فه ره پرخيړو به ره که ته دا تا موسلمانانۍ به توانا هان بڼځن نه و فه رزه جي به جي بکن ، خواۍ گه وره گشت ثيمانداريک به و هجۍ شاد بکات .

چوارهم : ۱ - كهلو په لی پټویست :

(مه لټن نه مانه ی خواره وه پټویست ناکات ، حاجی وا

هه یه پاره ی حه جه که ی داناهو و نایه وی مه صروفی زیاد بکات).

نه گرهه بوو بووی و پاره ی باشت له گه ل خوت بریوو پټویست

به هه لگرتنی نه مه موو که ل و په لانه ی خواره وه ناکات، له هه موو

شوینی خواردن ده ست ده که وی ، ته نها بوماوه یه کی که م نه بیټ،

نه مانه ی خواره وه بې حاجی رڼور پټویسته له گه ل خوی هه لگری بې نه م

سه فره : نیحرام بې پیاوان، جلیکی دریژ بې ثافره تان ، خاوی ،

قایشی پشت، کیسه ی خام بې کړکړنه وه ی به رد و دانانی شتی

تر ، قورئانیکی بچوک ، زانیاری ته واو دهریاره ی حه ج ، کتابی

دوعاو ، قه له م و ده فته ر ، قه له م ماجیک بې نوسین له سه رکه ل

وپه له کان ، کیسه و گونیه ی به تال ، جانتایه ک له شیوه ی باولی

پیشوو بیټ بې پاراستنی که ل و په لی تیایه تی، وچاکه قفلی هه بی ،

نه عل (ابو الاسبع)، یه ک نوو سه رچه ف ، ساقو ، چه فیه ،

به رمال ، حه بلیکی باریک ۱۰ متر ، ترمس بوچا ، به رداغ ، قاپ و

ملاکی سه فه ری ، چه قو ، فلچه و مه عجونى ددان، ناوینه و

مه کینه ی تراش و موسی جاهاز، مقه سه کی

بچوك ، نينژوك بېر ، لىفكه و صابوون وتايت ، پسولهى
تەندروستى و دەرمان و عەينەكى تايبەت بە خۆت ، ھەندىك
دەرزى و سرنج و دەرمانى تر .

ب - خواردن : وەك : گوشت و ماسى و پەنىرو
مورەباى موعەلەب ، ھەنگوين ، گويز ، ميوژ ، ھىلكە و
پەتاتە ، شەكرو چا ، خوي ، كەمىك ناننى نوردى ، ناننى
ھەورامى بۇ چەند پۇژىك ، پورەقال و ھەناروتەماتە .
چاك وايە خوارن و نەفەقەى زياد ھەلگىرى تا يارمەتى برا حاجى
يەكان بدەى .

ھەروەھا چەند شتىكى تىرى پىويست :

بەتانيەك و باليفەك و نۆشەككى تەك ، دەببەى پىرناو و
مەسىنە و مەنجەلىكى بچوك ، نۆلكە و تاقمى چالينان و غازى
بچوك و ھىتەرى كارەبا ، مىكسارەى قوتوشكان ، كەمىك برنج
و ساوار ، مەجورن تەماتەى بچوك ، زەيت و پياز ، بنىشت ،
چەرەزات .

چەند تېيىنى يەكى گىرگ :

پىشپىنان ووتوويانە خۇپاراستن لە چارەسەركردن باشترە
(لوقايە خىر من العلاج) .

بۆيە زۆر پىيويستە پەچاوى پاك و خاويىنى خۆت و خواردن و
كەل و پەلەكان و شوپىنەكە بگەي ، بە تايپەتى دەست شويشتن
بە ئاوسابوون پيش نان خواردن و پاش نان خواردن ،
هەروەها پاش دەر چوون لە ئاودەست . نووركەو لە خواردن و
خواردنەوئى سەرجادەكان يان دانەپۆشراو كۆن ، چاك واپە
خواردن باش بىت (پەلەفيتامينات وپروتينات) كەمىش
پخويت، خواردن و خواردنەوئى ئامادەكراو (مەلب) پاكەو
باشترىن شتە ، هەروەها نووركەو لە جگەرە كيشان ئەگەر هەر
ئاتوانى وازى لىيىنى ، لە شوپىنە گىشتىيەكان و لەناوسەيارە
جگەرە مەكيشە .

كەل و پەلەكان دەتوانى كەم بگىرتەو چەند بارت سوك تر
بىش باشترە ، دەتوانن بە چەند كەسيك حاجەتيك بىنن ، كەل و
پەلە واپە هەلگىرتنى ئاسانەو لەسەفەريش زۆر پىيويستە .

چاك وايه خوارينه كان بكه يته چەند بە شيك بۆ ئەم سەفەرە
بەم شىۋەى خوارەو ە ئەگەر بتوانى :

۱- بە شيك بۆ كاتى پۆيشتن لاي خۆت دانى لى سەيارەكە
سى پۆژە ەك :

نانى ەورامى ە ەيلكە ى كولاً و ترمس بۆ پاراستنى چاى'
گەرم و شىرى گەرم .

۲- بە شى نووم كاتى لى مەينە و لى مەككەى پىرۆز
دە مېنى پەو .

۳- بە شى سى پەم بۆ كاتى ەرەفە و مېنا ئەو یش چوار پۆژ
دە خايەنى .

۴- بە شى چوارەم كاتى گەرانە ەوى يەك جارى ئەو یش سى
پۆژە .

۵- پەپرەوى ئەم خالانەى خوارەو ە بكه تاكو وون نەبى كەل
و پەلەكانش وون نەبن :

۱- ژمارەى سەيارەكەت بزانە و بېنا سەو ە نېشانى بكه ؛
ناوى سەر قافلەكەش لى پىر مەكە .

ب- کهل و په له کان باش بیهسته و ناوی خوت بنووسه
له سهره موو کهل و په له کانت

ج- له گهل هاوپی به کی حاجی بپړ دهره وه ، به تنها مه گه پړ
د- ناو و نیشانی نه و شوینه ی تیای و پسو له ی ته ندروستی
(کارتې خوکوتان) له گهل خوت هه لگره به به رده وامی .

ه- پاره کت زږد باش هه لگره و که میکی بـ خـرجی
له ژړده ست دابنی ، چونکه له کاتی حـجـ جوره ها خه لك كړ
ده بیته وه ، کاتی حـهـ زره تی ابراهیم (علیه السلام) به فهرمانی
خوای گوره جینیشین بووه له مه کهکک نو عای کربووه خه لك بین
بو مه کهکک و دلیان جوش بگری که له
کاته زږد چول بووه قوربان ده فهرموی (فَاجْعَلْ أَفْنِدَةً مِنَ النَّاسِ
تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ) (برایم ۳۷)

نه و که سہی ده چی بو حج له پیش دا بانگ کراوه قوربان
ده فهرموی : (وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ
ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ) (الحج ۲۷) دیاره موسولمانان که
ده چن بو حج خه لکانیکی خراپ و شه پاون و جنیو فروش و
بی ناگایان له گه له ، بزانه نه و جوره حاجیانه شه یتان بانگی

کریوون، خوا بمان پارێزێ .

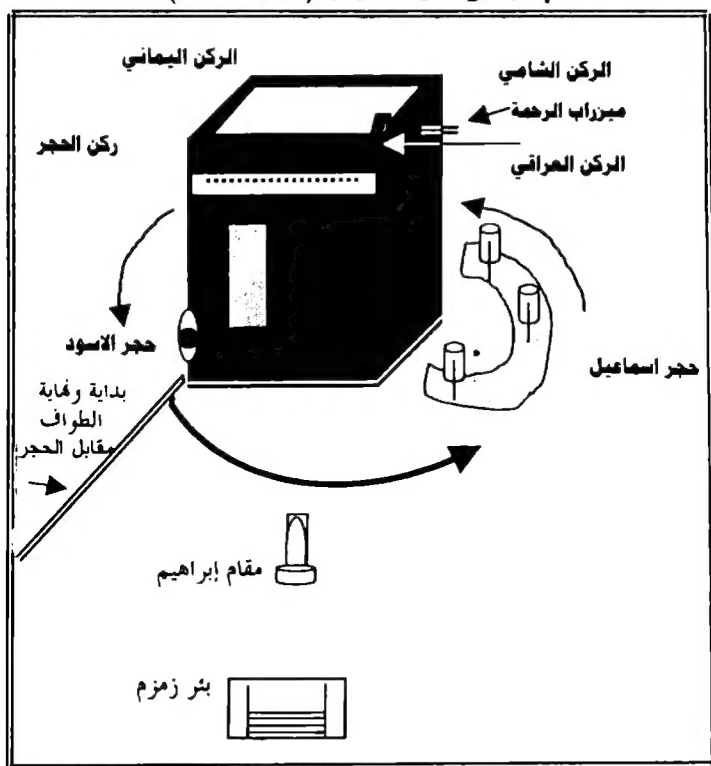
تۆ دوعای خێر بکه‌ن له شوێنه پێرژه‌کان بۆ گشت
موسولمانان و بۆ به‌نده (احمد مه‌لا عوسمان) ، خوای گه‌وره
ته‌بابی و براهه‌تی و ناشتی و هه‌رزانی و خێرو به‌ره‌که‌ت به‌پێشێته
سه‌ر موسولمانان خوای گه‌وره‌ حه‌جی گشت حاجیان قبول
بکات و لێیان خوشبێت و له‌و که‌سه‌ش خوشبێت حاجی دوعای
بۆ ده‌کات خوای گه‌وره‌ فێرمان ده‌کات پاش هه‌موو خێرێک لێی
به‌پارێینه‌وه تا لیامانی وه‌رگرێ بلی‌ین :

(رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (۱۲۷) وَتُبْ عَلَيْنَا
إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) (البقرة ۱۲۸)

تکایه‌ نه‌گه‌رتییینی تان هه‌بوو به‌م ژماره‌ په‌یوه‌ندی مان
له‌گه‌ل بکه‌ن (۲۲۳/۱۲۱) ، هه‌رخوای گه‌وره‌ سه‌هو ناکات ،
هه‌له‌کان له‌خۆمه‌وه‌یه‌وه‌یه‌ پاسته‌ له‌ لایه‌ن خوا وه‌یه‌،
خواپاداشتی به‌خێرتان بداته‌وه‌.

(سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ۱۸۰ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ۱۸۱)
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) (الصافات ۱۸۲)

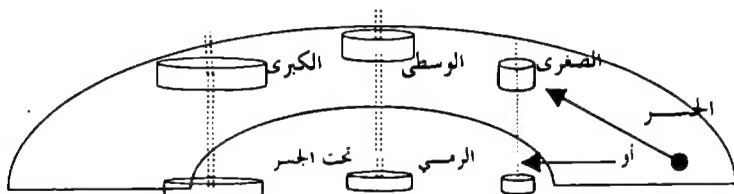
چگونگی ته‌واف کردن (کیفیت الطواف)



تواف له راستی (حجر الاسود) دست پی ده‌کات و کوتایی دیت، کاشی به کانی
 حوشی به‌سیت و سه‌ریانه‌کان له‌و راسته به رنگی تر نشان کران، نشان‌ی پوناک
 له‌دیواره‌کان هه‌لو‌اسراوه نو‌سراوه (بداية ونهاية الطواف) تا‌کو حاجی به‌کان له‌هر شوینی بن
 له‌ناو حرم، راستی (حجر الاسود) بناسن و له‌و راسته تواف بکن.

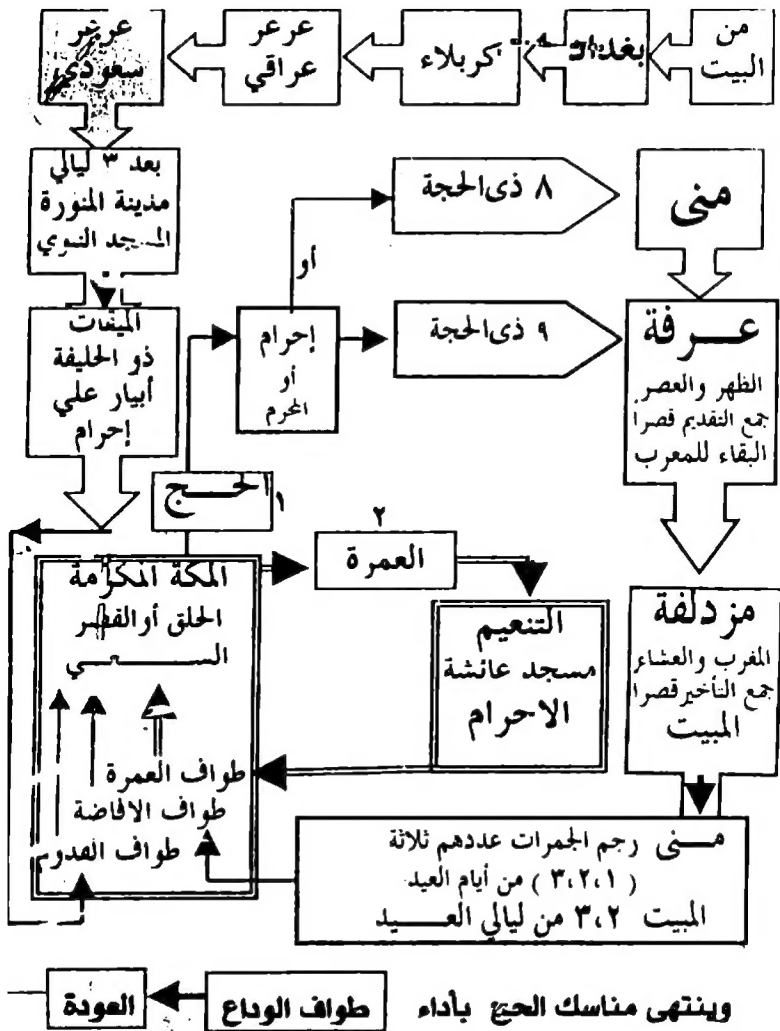
چۆنیه تی شەیتان پەجم کردن (کیفیت رمی الجمرات)

۱ بچوکه که ۲ ناوەندی یه که ۲ گەورە که



یه که م پۆژی جه ژن : تەنها حەوت بەرد لە شەیتانی گەورە دەگری
 دووهم پۆژی جه ژن : بیست و یەك بەرد لە هەر سێ شەیتانەکان
 دەگری ، هەر یەكە حەوت بەرد ، بە مەرجێك بەردەکان بکە ویتە قۆرتەکان
 سێ یەم پۆژی جه ژن : بیست و یەك بەرد لە هەر سێ شەیتانەکان
 دەگری هەر یەكە حەوت بەرد ، وەك پۆژی دووهم . دەگە پۆی یەوہ بۆ
 مەككە .

چوارەم پۆژی جه ژن : بیست و یەك بەرد لە هەر سێ شەیتانەکان
 دەگری ، هەر یەكە حەوت بەرد ، ئەگەر لە مینا مایەوہ و پەلەت نەکرد
 بەلام زۆریە ی حاجیەکان پەلە ی دەکەن و نامینیئەوہ بۆ چوارەم پۆژ .
 بەردەکان دەبێ یەكە یەكە بگریە قۆرتەکان ، نابێ گشتی بە یەكجار
 بگریە قۆرتەکان (شەیتانەکان) نابێ بەتووپەیی یەوہ کارەكە
 ئەنجام بدە ی خۆ شەیتان لەوێ نەوہ ستاوہ ، تەنها واجبیكەو
 جێ بەجێ ی دەکە ی . هەر وەها نابێ نەعل و بەردی گەورە لە
 شەیتانەکان بگری .



الملاحظات : الارضية السوداء تدل على المبيت

نه خشنة حصى إلى حرج كردن له سهره تا كوتای